

Centrum dobrovoľníctva
a Pedagogická fakulta
Univerzity Mateja Bela
v Banskej Bystrici

Dobrovoľníctvo stredoškolákov

Cesta k aktívnej participácii

Metodika výchovy
k dobrovoľníctvu
v stredných školách

Alžbeta Brozmanová Gregorová
Zuzana Bielešová
Melánia Kurpielová

Obsah

Úvod

1. Slovník základných pojmov
2. Prínosy dobrovoľníctva alebo prečo sa venovať výchove a vzdelávaniu k dobrovoľníctvu v stredných školách
3. Špecifiká dobrovoľníctva žiakov a žiačok stredných škôl
4. Modely dobrovoľníctva v školskom prostredí
5. Predpoklady zavádzania výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu v stredných školách
6. Ako zaviesť výchovu a vzdelávanie k dobrovoľníctvu v stredných školách – krok za krokom
7. Použitá a odporúčaná literatúra k dobrovoľníctvu

4

6

9

11

13

17

20

34

Úvod

Dobrovoľníctvo chápeme ako jednu z foriem participácie mladých ľudí na živote miest, obcí a regiónov, v ktorých žijú. Je to cesta neformálneho vzdelávania a informačného učenia sa mladých ľudí, ktorá by sa mala odohrávať nielen mimo školského prostredia, ale je vhodné ju prepojiť aj s formálnym vzdelávaním.

Na spojenie dobrovoľníctva a vzdelávania kladie dôraz aj Uznesenie Európskeho parlamentu z 22. apríla 2008 o prínose dobrovoľníckej práce pre hospodársku a sociálnu súdržnosť, ktorým Európsky parlament „vyzýva Komisiu, členské štáty a regionálne a miestne orgány, aby propagovali dobrovoľníctvo prostredníctvom vzdelávania na všetkých stupňoch, a to tým, že vytvoria príležitosti pre dobrovoľnícku činnosť na ranom stupni vzdelávacieho systému tak, aby sa vnímala ako bežný prínos k životu komunity, aby naďalej podporovali tieto aktivity aj v prípade starších žiakov a študentov, aby napomáhali učeniu sa službou iným, aby vyzývali na vytváranie väzieb medzi dobrovoľníckym sektorom a sektorom vzdelávania na všetkých úrovniach, aby propagovali dobrovoľnícku činnosť a aby uznávali učenie v rámci dobrovoľníckej činnosti ako súčasť celoživotného vzdelávania“. Stratégia EÚ pre mládež – investovanie a posilnenie postavenia mládeže – konštatuje, že „ukazovať spoločenskú solidaritu prostredníctvom dobrovoľníctva je pre mladých ľudí dôležité a je prostriedkom osobného rozvoja, vzdelávacej mobility, konkurencieschopnosti, sociálnej súdržnosti a občianstva. Dobrovoľníctvo mládeže tiež silne prispieva k medzigeneračnej solidarite“.

Výskum „Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie“, ktorý bol realizovaný v roku 2011, poukázal na to, že najmenej zapojenou skupinou v dobrovoľníctve je najmladšia veková kategória 15- až 19-ročných. Nízke zapojenie sa tejto vekovej kategórie do dobrovoľníctva súvisí podľa nášho názoru najmä s chýbajúcou výchovou k dobrovoľníctvu v základných a stredných školách. Svedčí o tom aj zistenie, že nepožiadanie o pomoc bolo pre skupinu študentov a študentiek stredných škôl významne častejšou bariérou nezapojenia sa do dobrovoľníctva. Aj keď dobrovoľnícke programy a projekty na niektorých školách fungujú, stále sú skôr výnimkou ako pravidlom. Zapojenie tejto skupiny do dobrovoľní-

kých aktivít možno vnímať ako kľúčové aj z hľadiska budúcnosti dobrovoľníctva. Ako dokazujú viaceré výskumy realizované v zahraničí, ak mladí ľudia zažili dobrovoľnícku skúsenosť počas štúdia na základnej či strednej škole, zapájajú sa vo vyššej miere do dobrovoľníckych aktivít aj v neskoršom veku.

Na základe týchto skutočností boli definované odporúčania, ktoré sa týkajú zvyšovania participácie mladých ľudí v dobrovoľníctve, medzi ktorými je aj zavedenie výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu v stredných školách. Konceptia takejto výchovy a vzdelávania však v našich podmienkach doposiaľ nebola identifikovaná.

Cieľom tejto publikácie je poskytnúť učiteľom a učiteľkám v stredných školách, ale aj pracovníkom a pracovníckam s mládežou návody na to, ako zaviesť výchovu a vzdelávanie k dobrovoľníctvu v prostredí stredných škôl. Obsahuje vysvetlenie používaných pojmov, opis špecifik a prínosov dobrovoľníctva mládeže a modelov dobrovoľníctva v prostredí škôl, ako aj konkrétne postupy, ako je možné začleniť problematiku dobrovoľníctva do formálneho vzdelávania a príklady konkrétnych dobrovoľníckych projektov a aktivít stredoškolákov.

Táto metodika je založená na niekoľkoročných skúsenostiach z práce s mladými dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami a z realizácie projektu „Dobrovoľníctvo stredoškolákov – cesta k aktívnej participácii“, ktorý realizovalo Centrum dobrovoľníctva v spolupráci s Platformou dobrovoľníckych centier a organizácii v roku 2013 vďaka podpore Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Na projekte spolupracovali tri stredné školy: Gymnázium Jozefa Gregora Tajovského v Banskej Bystrici, Súkromné gymnázium Železiarne Podbrezová v Podbrezovej – Lopej a Stredná priemyselná škola dopravná vo Zvolene, na ktorých bola metodika pilotne odskúšaná. Ďakujeme riaditeľkám škôl, ktoré vyslovili podporu myšlienke dobrovoľníctva, a učiteľkám Mgr. Kataríne Ďuriškovej, Mgr. Miriam Hucmanovej, Mgr. Martine Stierankovej, Mgr. Eve Vernárskej, ktoré viedli dobrovoľnícke programy na školách.

Veríme, že tento materiál poskytne reálnu predstavu o tom, ako by výchova a vzdelávanie k dobrovoľníctvu v stredných školách mohli vyzeráť a ako pri ich zavádzaní postupovať. Predloženú metodiku pritom neberieme ako jediný správny postup, pretože v praxi existuje viacero modelov závislých od charakteristík, možností a schopností všetkých zúčastnených strán – školy, jej vedenia, učiteľov a učiteľiek, žiakov a žiačok, dobrovoľníckych organizácií aj samotnej komunity, v ktorej všetci pôsobia.

1. Slovník základných pojmov

Dobrovoľníctvo

Dobrovoľníctvo je uvedomelá neplatená aktivita alebo práca vykonávaná na základe slobodnej vôle v prospech iných ľudí alebo spoločnosti, či životného prostredia mimo členov rodiny a domácnosti dobrovoľníka/dobrovoľníčky. Dobrovoľnícka činnosť môže byť vykonávaná v rámci rôznych typov organizácií alebo môže byť nimi sprostredkovaná, v tomto prípade hovoríme o formálnom dobrovoľníctve. Dobrovoľníctvo sa však odohráva aj mimo kontextu organizácií (ako susedská pomoc, práca v komunite a pod.). Tomuto typu dobrovoľníctva hovoríme neformálne dobrovoľníctvo. Základný právny rámec pre oblasť dobrovoľníctva poskytuje zákon NR SR č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Dobrovoľník

Dobrovoľníkom podľa zákona o dobrovoľníctve je fyzická osoba (staršia ako 15 rokov), ktorá na základe svojho slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu vykonáva pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech alebo vo verejný prospech dobrovoľnícku činnosť založenú na svojej schopnosti, zručnosti alebo vedomosti a spĺňa podmienky ustanovené týmto zákonom.

Dobrovoľnícka činnosť

Dobrovoľnícka činnosť podľa zákona o dobrovoľníctve je činnosť vykonávaná na základe slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech alebo vo verejný prospech. Dobrovoľníckou činnosťou podľa tohto zákona nie je:

- činnosť vykonávaná medzi manželmi alebo medzi blízkymi osobami;
- činnosť vykonávaná v rámci podnikania alebo inej zárobkovej činnosti;
- činnosť vykonávaná v pracovnoprávnom vzťahu, v štátnozamestnaneckom pomere, služobnom pomere alebo činnosť vykonávaná v rámci študijných povinností;
- vzájomná občianska alebo susedská výpomoc;
- činnosť vykonávaná osobami, ktoré nedovršili 15 rokov.

Dobrovoľník vykonáva dobrovoľnícku činnosť na základe zmluvy o dobrovoľníckej činnosti s prijímateľom dobrovoľníckej činnosti alebo s vysielajúcou organizáciou.

Dobrovoľnícka organizácia

Pod pojmom dobrovoľnícka organizácia rozumieme organizáciu, ktorá pre uskutočnenie svojho cieľa potrebuje a využíva dobrovoľnícku činnosť. Môže ísť o mimovládnu neziskovú, ale aj verejnú organizáciu, ktorá v prospech svojho cieľa spolupracuje s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami. Dobrovoľnícka organizácia môže mať platených zamestnancov, ale aj nemusí.

Prijímateľ dobrovoľníckej činnosti

Prijímateľom dobrovoľníckej činnosti môže byť fyzická alebo právnická osoba (mimo obchodnej spoločnosti), pre ktorú dobrovoľník vykonáva dobrovoľnícku činnosť na základe zmluvy o dobrovoľníckej činnosti. Prijímateľ dobrovoľníckej činnosti v rámci svojej činnosti vyberá, spravídla eviduje a pripravuje dobrovoľníkov na výkon dobrovoľníckej činnosti a uzatvára s nimi zmluvu o dobrovoľníckej činnosti.

Vysielajúca organizácia

Vysielajúca organizácia v rámci svojej činnosti vyberá, eviduje, pripravuje a vysielá dobrovoľníkov na výkon dobrovoľníckej činnosti a uzatvára s nimi zmluvu o dobrovoľníckej činnosti. Vysielajúcou organizáciou môže byť podľa zákona o dobrovoľníctve:

- občianske združenie;
- nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby;
- cirkev alebo náboženská spoločnosť alebo právnická osoba odvodzujúca svoju právnu subjektivitu od cirkvi alebo náboženskej spoločnosti;
- škola alebo školské zariadenie;
- štátne orgány, vyššie územné celky, obce a nimi zriadené alebo založené právnické osoby.

Koordinátor dobrovoľníkov

Koordinátor dobrovoľníkov je kľúčovou postavou manažmentu dobrovoľníckeho programu v organizácii. Je zodpovedný za manažovanie tohto programu a dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Povinnosťami koordinátora dobrovoľníkov sú najmä:

- uskutočňovať výber dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a úvodné pohovory so záujemcami o dobrovoľnícku prácu v organizácii;
- vypracovať pracovnú náplň dobrovoľníka;
- vypracovať dohodu s dobrovoľníkom;
- uskutočňovať zaškolenie dobrovoľníkov;
- založiť a viesť evidenciu dobrovoľníkov;

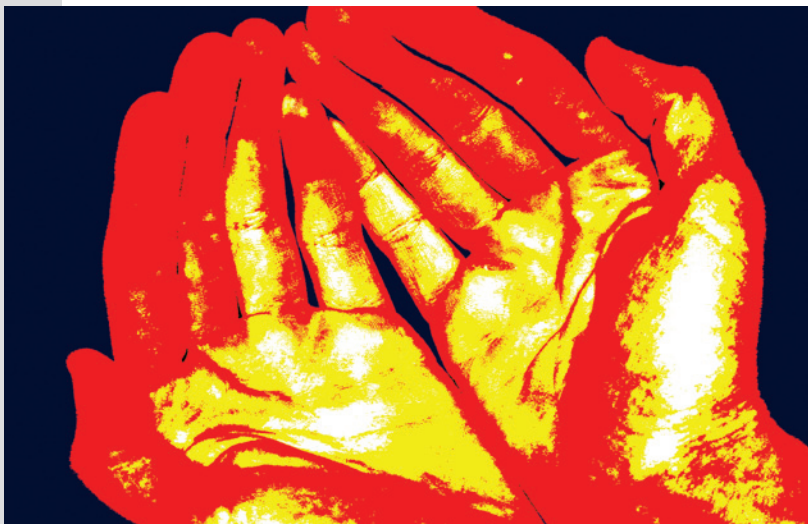

- koordinovať prácu dobrovoľníkov v organizácii;
- odborne usmerňovať dobrovoľníkov;
- poskytovať podporu a zabezpečiť supervíziu pre dobrovoľníkov;
- hodnotiť prácu dobrovoľníkov;
- vypracovať systém odmeňovania dobrovoľníkov;
- v prípade potreby ukončiť spoluprácu s dobrovoľníkom;
- sprostredkovať komunikáciu medzi dobrovoľníkmi, ostatným personálom, klientmi a vedením organizácie.

Dobrovoľnícke centrum

Dobrovoľnícke centrum (DC) je servisnou organizáciou pre verejnosť a organizácie pracujúce s dobrovoľníkmi, ktorá sa zaujíma o dobrovoľníctvo, dobrovoľníkov a organizácie/projekty, ktoré pomoc dobrovoľníkov potrebujú. Poslaním DC je podporovať rozvoj dobrovoľníctva a prostredníctvom neho budovať občiansku spoločnosť a zvyšovať kvalitu života. Dobrovoľnícke centrá realizujú najmä tieto aktivity:

- propagácia a osвета v oblasti dobrovoľníctva;
- vzdelávanie v oblasti dobrovoľníctva;
- vedenie databázy organizácií a databázy dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a ich vzájomné prepájanie;
- sieťovanie organizácií v regiónoch;
- sprostredkovanie dobrovoľníckych príležitostí;
- konzultácie pri príprave dobrovoľníckych programov, skvalitňovanie manažmentu dobrovoľníctva v organizácii;
- zviditeľňovanie spoločenskej hodnoty dobrovoľníctva prostredníctvom spoločenských podujatí zameraných na oceňovanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v jednotlivých regiónoch;
- výskumná činnosť v oblasti dobrovoľníctva.

2. Prínosy dobrovoľníctva

alebo prečo sa venovať výchove a vzdelávaniu
k dobrovoľníctvu v stredných školách

Dobrovoľníctvo má množstvo pozitívnych prínosov. V preambule Všeobecnej deklarácie o dobrovoľníctve, ktorú prijala Medzinárodná asociácia pre dobrovoľnícke úsilie na 11. svetovej konferencii v Paríži v roku 1990, je uvedené, že „dobrovoľníci považujú svoje pôsobenie za nástroj, ktorý prispieva k spoločenskému, ekonomickému a environmentálnemu rozvoju“. Zároveň deklarácia hovorí o tom, že dobrovoľníctvo „zvyšuje ľudský potenciál a kvalitu každodenného života, posilňuje ľudskú solidaritu, poskytuje odpovede na dôležité výzvy našej súčasnosti a snaží sa prispievať k vytváraniu lepšieho a pokojnejšieho sveta“ a tiež „prispieva k životaschopnosti ekonomického života a aj k tvorbe pracovných miest a nových profesií“.

Prínosy dobrovoľníctva hovoria o tom, prečo by sme mali venovať pozornosť výchove a vzdelávaniu detí a mládeže k dobrovoľníctvu. Možno ich rozdeliť na prínosy:

- z pohľadu širšej spoločnosti a lokálnych komunit;
- z pohľadu priamych prijímateľov pomoci dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, t. j. z pohľadu organizácií alebo ľudí;
- z pohľadu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

V našej metodike sa zameriame len na prínosy pre dobrovoľníkov a dobrovoľníčky, ktorými môžu byť vaši žiaci a žiačky, a na prínosy, ktoré môže mať zapojenie sa do dobrovoľníckych projektov pre vašu školu.

Pri vykonávaní dobrovoľníckych aktivít získavajú žiaci a žiačky nové zručnosti a skúsenosti, zoznámia sa s novými ľuďmi, miestami či kultúrami, sú často konfrontovaní so spoločenskými problémami a výzvami, ale aj rôznorodosťou, odlišnosťou, inými životnými podmienkami či spôsobom života. Tieto aspekty dobrovoľníckej práce predstavujú dôležité prínosy pre odborný a osobnostný rozvoj mladých ľudí. Dobrovoľníctvo posilňuje sebadôveru, prináša nové podnety a motiváciu do života, zapája skupiny, ktoré sa môžu cítiť na okraji spoločnosti či spoločenského záujmu. Dobrovoľníci a dobrovoľníčky získavajú pocit dôležitosti, zmysluplnosti a hodnoty vlastnej práce, darovaného času i úsilia.

I. Hall a D. Hall (2002) uvádzajú niekoľko záverov vyplývajúcich zo skúseností s dobrovoľníckymi programami na školách, ale i z výskumných zistení, ktoré môžu byť použité ako argumenty pre podporu učenia sa prostredníctvom dobrovoľníctva v komunite:

- žiaci a žiačky si môžu vytvárať spojenia medzi abstraktnými konceptmi naučenými počas teoretickej prípravy a ich reálnou aplikáciou vo vonkajšom svete;
- ako forma experimentálneho (zážitkového) učenia môže dobrovoľníctvo podporovať učenie prostredníctvom cyklu akcie a reflexie;
- prostredníctvom záväzku žiakov a žiačok a interakcie s inými môže podporovať skôr hlboký ako povrchný prístup k štúdiu;
- u žiakov a žiačok sa môžu rozvíjať všeobecné i kľúčové spôsobilosti, ktoré sú použiteľné i v iných kontextoch, zvlášť vo svete práce;
- povzbudzuje žiakov a žiačky k angažovaniu sa na sociálnych hodnotách, ako služba iným, recipročné učenie a zapájanie sa do komunity.

Zákon o výchove a vzdelávaní (školský zákon) uvádza viacero cieľov formálneho vzdelávania, ktoré korešpondujú s uvedenými prínosmi a ktorých dosiahnutie je podľa nášho názoru možné podporiť aj prostredníctvom rozvoja dobrovoľníctva žiakov a žiačok stredných škôl. Vyberáme len niektoré:

- získať sociálne a občianske kompetencie;
- naučiť sa správne identifikovať a analyzovať problémy a navrhovať ich riešenia a vedieť ich riešiť;
- získať a posilňovať úctu k ľudským právam a základným slobodám a zásadám ustanoveným v Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd;
- pripraviť sa na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti, v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie;
- naučiť sa rozvíjať a kultivovať svoju osobnosť a celoživotne sa vzdelávať, pracovať v skupine a preberať na seba zodpovednosť;
- naučiť sa rešpektovať všeludské etické hodnoty.

Zavedenie výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu môže byť prínosom aj pre vašu školu:

- škola získava lepšie prepojenie na komunitu;
- budujete si dobré meno;
- vaši žiaci a žiačky sú ku škole lojálnejší;
- máte šancu získať nové kontakty vo vašom okolí aj pre iné aktivity a školské projekty;
- máte šancu získať aktívnych uchádzačov a uchádzačky o štúdium.

3. Špecifiká dobrovoľníctva žiakov a žiačok stredných škôl

Neexistuje žiadna univerzálna definícia a súbor vlastností, ktoré platia pre všetkých žiakov a žiačky stredných škôl ako dobrovoľníkov a dobrovoľníčky všeobecne. Ak sa rozhodnete s mladými ľuďmi v dobrovoľníctve pracovať, či už ako koordinátor/koordinátorka v organizácii alebo ako učiteľ/učiteľka, nemali by ste zabúdať na individuálne odlišnosti a možnosti každého dobrovoľníka/dobrovoľníčky a zvoliť takú formu komunikácie a spolupráce, ktorá bude rešpektovať osobitosti a individualitu každého jednotlivca.

Každá veková skupina sa však vyznačuje určitými špecifickými charakteristikami, ktoré sa premietajú aj do jej dobrovoľníckej činnosti. Ich uvedenie si vám môže pomôcť pri plánovaní a nastavení dobrovoľníckeho programu a dobrovoľníckych aktivít tak, aby vychádzali z potrieb mladých ľudí, využívali ich silné stránky a akceptovali ich špecifiká.

- originalita, kreativita, tvorivosť
- zvedavosť – chuť všetko vedieť
- aktivnosť a iniciatívnosť
- dostatok voľného času
- produktívnosť
- fyzická zdatnosť
- chuť na spoločenský kontakt
- perspektíva života
- komunikatívnosť
- nezaťaženosť existenčnými starosťami

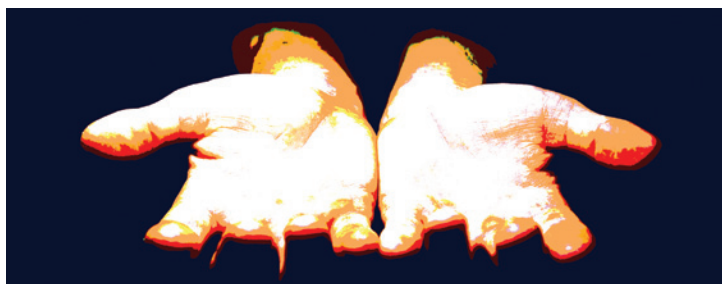

- nedostatočná zodpovednosť
- ľahostajnosť, nezáujem
- nerozvážnosť
- o využití svojho voľného času často nemôžu rozhodovať samostatne
- slabá vytrvalosť, neschopnosť zaviazat sa a plniť svoj záväzok voči organizácii dlhodobo
- strata záujmu pri monotónnej práci
- menej skúsenosti a kompetencií
- menej empatie
- prevláda vonkajšia motivácia nad vnútornou
- právne obmedzenia pri veku do 18 rokov
- nutná spolupráca so zákonnými zástupcami
- väčší vplyv rovesníkov

Vychádzajúc z uvedených špecifik by ideálna dobrovoľnícka aktivita pre mladých ľudí mala byť postavená na nasledovných princípoch (Gaskin, 1998):

- **Flexibilita** v čase aj aktivitách. Je potrebné zachovať možnosť výberu a spontaneity.
- **Legitimita** „dobrovoľníčenia“ môže byť dosiahnutá vzdelávaním a výchovou od útleho veku, ponúkaním rôznych možností a lepším imidžom dobrovoľníka.
- **Dostupnosť** – dostatok informácií, viac podpory a motivovania pre mladých ľudí a jednoduchá dostupnosť fyzického nástupu na dobrovoľnícku aktivitu.
- **Praktickosť** – mladí ľudia oceňujú dobrovoľníctvo, ak im prináša konkrétnu skúsenosť, ktorú môžu využiť pre ďalší osobný a profesionálny rozvoj. Vyhľadávajú a oceňujú skúsenosti, ktoré im nie sú bežne dostupné alebo ktoré plne zodpovedajú ich potrebám ako umenie, móda, environmentálne aktivity, informačné a komunikačné technológie a pod.
- **Incentívy** (motivátory – *vonkajšie podnety, javy či udalosti, ktoré majú schopnosť vzbudiť alebo uspokojiť potreby*) sú dôležité najmä v konkurencii iných tlakov a lákadiel na využívanie voľného času. Najčastejšie využívaným incentívom je uznanie prínosov aktivity alebo získanie ďalšej kvalifikácie či prezentácia budúcim zamestnávateľom vo forme certifikátu, referencie a pod. Pre mladých dobrovoľníkov je – v prípade absencie najbežnejšieho incentívu, t. j. peňazí – rovnako dôležité aj pokrytie nákladov, ktoré súvisia s dobrovoľníckou aktivitou (doprava, cestovné, stravné a pod.).
- **Rôznorodosť** je široko prezentovaná požiadavka medzi mladými dobrovoľníkmi. Iba rôznorodosť v ponuke dobrovoľníckych aktivít, v témach a v štruktúrach môže uspokojiť rôzne individuálne záujmy, ciele, preferencie dnešnej mladej generácie. Rôznorodosť by mala byť zachovaná aj v „hlbke“ záväzku a úrovni zodpovednosti.
- **Organizácia** dobrovoľníckej aktivity musí byť čo najviac neformálna, musí vytvárať uvoľnené prostredie, v ktorom sa dobrovoľníci cítia vítaní, vážení a cenení. Potrebujú istú formu podpory a rady, ale nepotrebujú „šéfa“. Ocenia človeka, ktorý im pomôže, ak to potrebujú, a posunie ich „ďalej“ (k zložitejšej práci), ak sú na to pripravení.
- **Zábava**. Dobrovoľníctvo by malo byť zábavné a prinášať uspokojenie. Hoci tento faktor nie je prvoradý, väčšina z nich uznáva, že je to jeden z dôvodov, prečo pri dobrovoľníctve zotrávajú.

4. Modely dobrovoľníctva v prostredí škôl

Dobrovoľníctvo v spojení s formálnym vzdelávaním v stredných školách je v súčasnosti rozvíjané v rámci viacerých modelov. Modely sa líšia tým, akým podielom je do organizovania či koordinovania dobrovoľníckych aktivít študentov a študentiek zapojená škola a jej učitelia a učiteľky a do akej miery je dobrovoľníctvo prepojené s výchovným a vzdelávacím procesom školy.

MODEL 1 – Individuálne dobrovoľníctvo

Dobrovoľnícke centrum alebo dobrovoľnícka organizácia

Žiak/žiačka

MODEL 2 – Spolupráca školy a organizácie pri nábore dobrovoľníkov

ŠKOLA

Dobrovoľnícke centrum alebo dobrovoľnícka organizácia

Žiak/žiačka

MODEL 3 – Koordinátor dobrovoľníctva na škole

ŠKOLA

Vlastné projekty

Dobrovoľnícke centrum

Dobrovoľnícka organizácia

Žiak/žiačka

MODEL 4 – Service learning

ŠKOLA

Dobrovoľnícke centrum

Dobrovoľnícka organizácia

Žiak/žiačka

Individuálne dobrovoľníctvo

V rámci **prvého modelu** je dobrovoľníctvo mladých ľudí rozvíjané nezávislými dobrovoľníckymi centrami alebo organizáciami. V tomto prípade nie je škola do organizácie dobrovoľníckych aktivít priamo zapojená, nie je tiež obvykle analyzovaná súvislosť medzi účasťou žiakov/žiačok na dobrovoľníckych aktivitách a procesom ich vzdelávania v prostredí školy. Dobrovoľníctvo je realizované na individuálnej báze. Žiaci a žiačky sú oslovovaní pre zapojenie sa do činnosti organizácii rôznymi cestami. Zapájajú sa do jednorazových, ale aj pravidelných dobrovoľníckych aktivít. Pomáhajú pri organizovaní podujatí, administratívnych prácach, ale aj priamej práci s klientmi a klientkami. Podľa charakteru činnosti je s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami uzatváraná zmluva o dobrovoľníckej činnosti, realizovaná ich práva na vykonávanie činnosti či poskytovaná podpora.

Kvalita práce s mladými dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami v rámci organizácii môže byť veľmi rôzna. V ideálnom prípade má organizácia určeného koordinátora dobrovoľníkov, naplánovaný systém práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami, t. j. má určené, čo budú robiť, kedy, kde, akých dobrovoľníkov a dobrovoľníčky potrebuje, aký bude systém ich zaškolenia, motivácie a podpory.

Je dôležité, aby prvá skúsenosť mladého človeka s dobrovoľníctvom bola pozitívna. Zlá skúsenosť môže znamenať koniec jeho odhodlania venovať svoje schopnosti, energiu a čas v prospech iných na veľmi dlhú dobu. Je možné, že pre dobrovoľníctvo sa ho už nepodari získať ani inej organizácii.

V prípade, že mladý človek narazí v organizácii na vekové obmedzenie, je dôležité, aby organizácia porozmýšľala, či nemá pre neho inú dobrovoľnícku ponuku vo svojej alebo aj v inej organizácii.

Druhým modelom je oslovovanie žiakov a žiačok a ich následné zapájanie do dobrovoľníckych aktivít konkrétnych organizácií v spolupráci so zástupcami a zástupkyňami školy. Napríklad škola poskytne priestor na prezentáciu organizáciám a ich dobrovoľníckych ponúk (prostredníctvom násteniek, informačných materiálov, odkazov na internetových stránkach, diskusii, prednášok a pod.). Následne škola s organizáciou pri samotnej práci s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami už nespolupracuje.

Aj tento model dobrovoľníctva nachádza u nás v posledných rokoch uplatnenie. Žiaci a žiačky sú najčastejšie zapájaní do pomoci pri verejných zbierkach, ale aj do aktivít v priamej práci s rôznymi cieľovými skupinami. Aj naše skúsenosti pri organizácii aktivít v rámci **Dní dobrovoľníctva** a **Týždňa dobrovoľníctva** svedčia o tom, že takejto spolupráci sú školy naklonené, ale dobrovoľnícka

činnosť je aj v tomto prípade vnímaná skôr ako mimoškolská aktivita a súčasť neformálneho vzdelávania.

Cieľom výchovy a vzdelávania mladých ľudí k dobrovoľníctvu by malo byť ich získanie pre dobrovoľníctvo nielen vo vašej organizácii alebo škole, ale aj ich udržanie v dobrovoľníckych aktivitách dlhodobo.

Tretí model predstavujú učitelia/učiteľky pôsobiaci na škole ako koordinátori/koordinátorky dobrovoľníctva alebo dokonca samostatné dobrovoľnícke centrá, ktoré pôsobia priamo na školách, pričom sa na ich manažmente môžu podieľať zamestnanci a zamestnankyne školy, externí pracovníci a pracovníčky, ale i samotní žiaci a žiačky. Ich cieľom je propagovať dobrovoľníctvo medzi študentmi a študentkami, sprostredkovať kontakt medzi nimi a organizáciami s potrebou dobrovoľníkov a dobrovoľníčok či rozvíjanie vlastných dobrovoľníckych programov a projektov, v ktorých sa angažujú žiaci a žiačky alebo ktorí sú aj ich tvorcami. V prípade, že sú do manažovania dobrovoľníckych aktivít zaangažovaní učitelia a učiteľky školy, tento model poskytuje priestor aj na reflexiu dobrovoľníckej skúsenosti vo vzťahu k vzdelávaniu, prípadne umožňuje vzájomnú spoluprácu s organizáciami napríklad v oblasti prípravy výcvikov dobrovoľníkov a dobrovoľníčok alebo ich supervízií.

Tento model dobrovoľníctva je na Slovensku v podmienkach stredných škôl v začiatkoch. Začíname sa však stretávať s aktívnymi pedagógmi a pedagogičkami, ktorí vedú žiakov a žiačky k zapájaniu sa do dobrovoľníckych aktivít a aj organizujú túto činnosť. Iniciatíva však vychádza aj z prostredia organizácií, ktoré sa snažia so školami nadviazať dlhodobejšie partnerstvá a získať tak žiakov a žiačky či celú školu pre svoje aktivity a projekty.

V ďalšej časti publikácie sa budeme venovať práve metodike zavádzania tohto modelu.

K rozvoju špecifického modelu dobrovoľníctva žiakov/žiačok a študentov/študentiek všetkých stupňov škôl prepojeného užšie so systémami vzdelávania dochádza v posledných rokoch v zahraničí (**model 4**). Dobrovoľníctvo sa začleňuje do akademického kurikula ako forma experimentálneho učenia. Pre tento model dobrovoľníctva je zaužívané označenie **service learning**. Dobrovoľnícka skúsenosť v zmysle tejto koncepcie je začlenená do predmetov, ktoré môžu mať rôzne ciele (môže ísť o matematiku, geografiu, históriu či akýkoľvek iný predmet). Metodika výučby celého alebo časti predmetu je založená na službe v prospech iných v komunite a jej reflexii vo vzťahu k cieľom vzdelávania.

Rozvoju tejto stratégie učenia a učenia sa na Slovensku sa venuje pozornosť zatiaľ len v prostredí vysokých škôl, a to na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici a Prešovskej univerzite v Prešove. Je však využiteľná aj v prostredí stredných, dokonca aj základných škôl. Ak sa chcete o tejto koncepcii dozvedieť viac, navštívte internetovú stránku www.servicelearning.umb.sk. Mnohé prvky tohto modelu využívame aj v našej metodike.

Súčasní mladí ľudia ako potenciálni dobrovoľníci potrebujú:

- ľahko dostupné informácie o možnostiach dobrovoľníctva;
- počuť, že ich organizácia naozaj potrebuje a ako veľmi môžu svojím dobrovoľníctvom prispieť k zmene;
- zdôrazniť, že dobrovoľníctvo môže byť životnou skúsenosťou poskytujúcou nielen výzvu, ale v závere aj odmenu a prínos;
- mať možnosť zapojiť sa do dobrovoľníckych aktivít rôznymi formami napr. aj cez internet;
- mať poskytnuté aj jednorazové, nenáročné formy dobrovoľníctva (pre tých, ktorí nechcú záväzok na celý život);
- dostať v úvode informáciu o tom, aké zručnosti dobrovoľník potrebuje, aký tréning a osobnú podporu dostane a aká „hlbka“ záväzku sa od neho očakáva;
- cez obrázky a príbehy vidieť, že dobrovoľníkmi sú aj iní mladí ľudia (z rôznych prostredí);
- všetky informácie stručné a hutné, rýchlo obsiahnuteľné a pochopiteľné.

(Evans – Saxton, 2005)

5. Predpoklady zavádzania výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu v stredných školách

Predtým ako sa rozhodnete na škole s výchovou a vzdelávaním k dobrovoľníctvu začať, je dôležité uvedomiť si niekoľko zásadných skutočností, ktoré môžu vaše zámery ovplyvniť a ktoré by ste si mali premyslieť.

Pokúste sa odpovedať na tieto otázky:

A

Aký je postoj vedenia školy a ostatných učiteľov a učiteliek k dobrovoľníckym aktivitám žiakov a žiačok?

Základným predpokladom pre úspešný rozvoj dobrovoľníctva na škole je tzv. prodobrovoľnícka atmosféra. Prodobrovoľnícku atmosféru chápeme ako vytváranie prostredia, ktoré motivuje k záujmu o dianie vo svojom okolí a k záujmu o pomoc iným a v ktorom sú podporované a oceňované dobrovoľnícke aktivity žiakov a žiačok.

Prodobrovoľnícka atmosféra je niečo, čo je na niektorej škole prítomné „automaticky“, inde je potrebné na nej pracovať a môže byť jedným z cieľov zavádzania výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu v prostredí vašej školy. Takúto atmosféru do veľkej miery formuje najmä postoj vedenia školy k dobrovoľníctvu, ale aj postoj ostatných učiteľov a učiteliek a ďalšieho personálu.

Počítajte s tým, že sa možno nestretnete s pozitívnym ohlasom u všetkých vašich kolegov a kolegyň. Na Slovensku totiž nemá dobrovoľníctvo stále vysokú prestíž a pre niektorých ľudí môže byť „podozrivé“, prečo sa niekto takýmto aktivitám venuje, ak sa do nich sami nikdy nezapojili. Ak však budete žiakov a žiačky motivovať k tomu, aby sa do dobrovoľníctva zapojili, a zároveň sa budú ostatní vaši kolegovia a kolegyne vyjadrovať o vašej alebo ich aktivite posmešne či pohrdavo, alebo budú vyjadrovať svoj nezáujem, pravdepodobne budete musieť vyvinúť veľa energie na to, aby ste žiakov a žiačky pre dobrovoľníctvo nielen získali, ale ich v ňom aj udržali a aby mali z toho dobrý pocit.

Do veľkej miery môže túto atmosféru ovplyvniť vedenie školy. V našom projekte sme spolupracovali so školami, ktorých vedenie bolo myšlienke dobrovoľníctva naozaj naklonené, čo ovplyvnilo aj úspech aktivít.

Pri prezentácii výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu na vašej škole pred vedením alebo učiteľmi a učiteľkami môžete využiť príklady dobrovoľníckych aktivít žiakov a žiačok, ale sústreďte sa hlavne na to, čo to môže priniesť škole – príklady benefitov nájdete v druhej kapitole tejto publikácie. Vhodná je aj v tejto oblasti spolupráca s dobrovoľníckym centrom alebo dobrovoľníckou organizáciou.

B

Aké má škola a jej žiaci a žiačky skúsenosti s dobrovoľníctvom?

Pozitívne skúsenosti školy a jej žiakov a žiačok so zapojením sa do dobrovoľníckych aktivít môžu zavádzaniu výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu významne pomôcť. Budete mať na čom stavať či na čo nadviazať. Pokúste sa zmapovať, čo všetko sa na vašej škole zrealizovalo alebo kde sú/boli vaši žiaci a žiačky ako dobrovoľníci a dobrovoľnícky aktívni.

Na druhej strane v prípade, že si vaša škola a jej žiaci a žiačky zažili neúspešné či zle manažované dobrovoľnícke projekty, budete môcť predísť tomu, čo bolo hodnotené ako negatívne.

C

Čo na zapojenie sa do dobrovoľníctva hovoria rodičia?

Keďže do dobrovoľníckych aktivít budete zapájať aj ľudí, ktorí majú menej ako 18 rokov, mali by ste mať súhlas ich zákonných zástupcov, ktorými sú najčastejšie rodičia. Pre rodičov platí to isté ako pre vašich kolegov a kolegyne. Aj v tomto prípade môžu nadšenie žiakov a žiačok podporiť, ale aj brzdiť. So zapojením sa žiakov a žiačok môžu aj nesúhlasiť. Odporúčame vám informovať rodičov o týchto aktivitách napríklad na rodičovskom združení a prezentovať im najmä prínosy, ktoré dobrovoľníctvo môže pre ich deti mať (skúsenosti, certifikáty, plus pri prijímaní na niektoré školy či do zamestnania a pod.). Opäť môžete spolupracovať so skúsenou dobrovoľníckou organizáciou alebo dobrovoľníckym centrom.

D

Aký je môj postoj k dobrovoľníctvu a moje skúsenosti s dobrovoľníctvom?

Ak sa chcete venovať rozvoju dobrovoľníckych aktivít na vašej škole, mali by ste si úprimne odpovedať na otázku, aký je váš postoj k dobrovoľníctvu a prečo ste sa rozhodli tejto téme venovať. Aj keď neexistuje zoznam tých „správnych“ motivácií, čím presnejšie budete vedieť sami pred sebou túto otázku zodpovedať, tým bude vaše konanie transparentnejšie a motivujúcejšie pre vás aj žiakov a žiačky.

Na otázku, či sú dobrovoľnícke skúsenosti nevyhnutné pre to, aby ste vedeli výchovu a vzdelávanie k dobrovoľníctvu realizovať, neexistuje správna odpoveď. Na druhej strane hovoriť niekomu o niečom, čo ste si sami nezažili, môže byť ťažké a nemusíte pôso-

biť presvedčivo. Pri diskusiách a workshopoch s mladými ľuďmi sa často stáva, že chcú počuť o vašich skúsenostiach v tejto oblasti. Ako učiteľ/učiteľka ste pre mladých ľudí stále vzorom a je dobré, ak im viete poskytnúť osobný príklad aj v tejto oblasti. V prípade, že takéto skúsenosti nemáte, máte dve možnosti. Opäť odporúčame spoluprácu s dobrovoľníckym centrom alebo organizáciou a/alebo sa v procese realizácie výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu sústreďte aj na získanie vlastných skúseností.

E

Koľko času chceme/môžem tejto aktivite venovať?

Poslednou otázkou, ktorú by ste si mali zodpovedať predtým ako sa do rozvoja dobrovoľníctva na vaše škole pustíte, je, koľko času chcete tejto aktivite venovať. Od odpovede totiž závisí to, na ktorý model dobrovoľníctva by ste sa mali zamerať. Spolupráca s organizáciami pri náboře dobrovoľníkov či pri jednorazových akciách zaberie určite menej času ako vedenie dobrovoľníckych projektov. Ak pre dobrovoľnícke aktivity žiakov a žiačky získate a následne nebudete mať dosť času na ich vedenie, môže sa stať, že ostanú sklamaní a viac sa do podobných akcií nezapoja.

V manažmente dobrovoľníctva sú opísané tri základné fázy začlenenia dobrovoľníctva do prostredia organizácie:

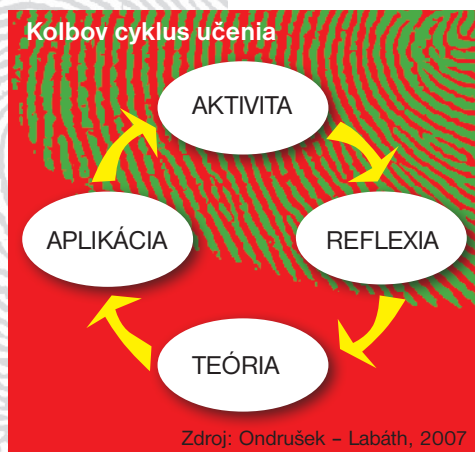
- 1. Trpená návšteva***
- 2. Vítaný hosť***
- 3. Integrácia do tímu***

Rovnakými fázami podľa našich skúseností prechádza aj začlenenie výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu v prostredí strednej školy. V prvej fáze budú vaše aktivity vnímané pravdepodobne ako niečo, čo robíte pre seba, ale nechajú vás to robiť, lebo to nemá negatívny vplyv na vašu prácu, školu či žiakov a žiačky. V druhej fáze budú vaše aktivity vítané, pretože škola zistí, že nielen „neškodíte“, ale vaše aktivity prinášajú pozitívny efekt. Kým sa dostanete do tretej fázy, bude to pravdepodobne určitú dobu trvať. Ako dlho, závisí od vašich odpovedí na otázky v predchádzajúcom texte. Ukazovateľom toho, že ste v tejto fáze, môže byť to, že škola s aktivitami počíta, že koordinácia dobrovoľníckych aktivít je súčasťou vašej pracovnej náplne, že na stránke školy existuje sekcia o týchto aktivitách a že sú súčasťou výchovného a vzdelávacieho procesu, ale aj PR vašej školy. Ak sa vám to podarí, gratulujeme a budeme čakať na publikáciu o vašich skúsenostiach a aktivitách vašich žiakov a žiačok.

6. Ako zaviesť výchovu a vzdelávanie k dobrovoľníctvu v stredných školách – krok za krokom

Metodiku výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu sme rozdelili na dve základné časti. Prvá časť je skôr informačná a zameraná na rozvoj vedomostí žiakov a žiačok o tejto sfére občianskeho života. Druhá časť ide ďalej a na základe vlastných zážitkov a skúseností žiakov a žiačok vo svete dobrovoľníctva formuje ich postoje.

Pri metodike výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu prezentovanej v tejto publikácii vychádzame z Kolbovho cyklu učenia.

Aktivita je fáza, v ktorej žiak alebo žiačka zažije konkrétnu, v našom prípade dobrovoľnícku skúsenosť. Po tejto skúsenosti nasleduje jej **reflexia**, ktorá spočíva v zosumarizovaní skúsenosti z rôznych stránok, rozmyšľaní nad tým, čo sa udialo a ako. Vo fáze **teórie** sa sústreďujeme na analýzu a interpretáciu skúsenosti a ich vloženie do istého logického rámca, teórie, pravidiel a pod. Fáza **aplikácie** je zameraná na prenos získaných poznatkov do praxe.

Základom pri výchove a vzdelávaní k dobrovoľníctvu je teda konkrétna skúsenosť, ktorá by však nemala ostať bez náležitej reflexie, spojenia s teóriou a aplikáciou do iných súvislostí.

Jednotlivé kroky nie sú jednoduchým a jediným správnym návodom, ale môžu vám poskytnúť skôr orientáciu v tom, čo je vhodné premyslieť či urobiť.

Zmapujte potenciálne dobrovoľnícke príležitosti vo vašom okolí

1 Zoznam dobrovoľníckych príležitostí môže byť inšpiráciou pre to, čo by žiaci a žiačky mohli ako dobrovoľníci a dobrovoľníčky robiť. Zároveň vám to umožní prepojiť aktivity na potreby komunity, v ktorej vaša škola pôsobí.

Organizácie môžu byť zároveň „zdrojom“ už aktívnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ktorí vám môžu pomôcť pri realizácii workshopov či vedení žiakov a žiačok pri dobrovoľníckych projektoch.

Kde môžete nájsť potenciálne dobrovoľnícke príležitosti:

- oslovte dobrovoľnícke centrum vo vašom kraji (informácie o fungujúcich centrách nájdete na stránke www.dobrovolnickecentra.sk). Keďže dobrovoľnícke centrá mapujú dobrovoľnícke príležitosti v jednotlivých krajoch, spolupráca s nimi môže pre vás predstavovať ušetrenie času a energie;
- oslovte informačné centrum mladých (ICM) vo vašom meste, obci alebo okolí;
- oslovte vaše mesto alebo obec, samé môžu byť zdrojom rôznych ponúk, ale rovnako môžu byť zriaďovateľom rôznych organizácií, v ktorých môžu dobrovoľníkov a dobrovoľnícky potrebovať;
- informácie o organizáciách v sociálnej oblasti, v oblasti zdravia, školstva, kultúry a voľného času môžete nájsť aj na stránkach vyššieho územného celku;
- zaujímavé portály o dobrovoľníctve a organizáciách pracujúcich v tejto oblasti sú: www.mladez.sk, www.iuventa.sk, www.dobrovolnictvo.sk;
- navštívte miestnu faru, kostol, knižnicu, múzeum, nemocnicu;
- najväčšie možnosti „dobrovoľníčenia“ poskytujú mimovládne neziskové organizácie, ich kompletný zoznam vo vašej obci nájdete na stránke Ministerstva vnútra SR, ktoré vedie ich register. Väčšina aktívnych organizácií je registrovaná aj na stránke www.rozhodni.sk ako prijímatelia 2 % z dane;
- dobrým zdrojom môžu byť aj neformálne iniciatívy a skupiny ľudí, ktorí sa rozhodli riešiť nejaký problém vo vašom meste alebo obci alebo sa rozhodli zrealizovať nejakú miestnu akciu (napríklad MDD);
- zameranie aktivít dobrovoľníkov a dobrovoľníčok môže spočívať aj v riešení problému, ktorému sa doposiaľ nikto vo vašom meste alebo obci nevenoval.

Dobrovoľnícke príležitosti môže vytvoriť aj vaša škola. Porozprávajte sa s vedením a vašimi kolegami a kolegynami, aké sú ich potreby a predstavy o dobrovoľníckych aktivitách žiakov a žiačok. Ak sa vám podarí „vtiahnuť“ školu do rozhodovania o tom, čo by mohli žiaci a žiačky robiť, je predpoklad, že sa budú cítiť spoluvorcami celého nápadu a budú ho aj podporovať.

Nesnažte sa vytvoriť nejaký kompletný zoznam. Ide skôr o to, aby ste vedeli žiakom a žiačkam predstaviť to, aké sú ich možnosti, a aby ste sa vy lepšie zorientovali v tejto oblasti. Veľmi dobrým zdrojom dobrovoľníckych príležitostí môžu byť totiž práve žiaci a žiačky, ktorí môžu sami prichádzať s nápadmi, čo by chceli alebo mohli ako dobrovoľníci a dobrovoľníčky robiť.

Zoznam dobrovoľníckych príležitostí vám tiež môže pomôcť rozhodnúť sa, či dobrovoľnícke aktivity vašich žiakov a žiačok budú reagovať na potreby organizácií alebo či sa viac sústredíte na vlastné nápady a projekty žiakov a žiačok.

2

Nadviažte spoluprácu s dobrovoľníckym centrom alebo dobrovoľníckymi organizáciami

Pri rozvoji dobrovoľníctva na vašej škole vám spolupráca s dobrovoľníckym centrom alebo s aktívnou dobrovoľníckou organizáciou môže pomôcť v celom procese výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu. Môže spolupracovať pri workshope o dobrovoľníctve, náboroch, vedení žiakov a žiačok, výkone dobrovoľníckych aktivít, spoločných projektoch atď.

Kvalita práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami môže byť v organizáciách veľmi rôzna, preto sa pri nadväzovaní užšej spolupráce snažte o organizáciu a jej systéme práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami zistiť čo najviac. Pýtajte sa, či je v organizácii koordinátor/koordinátorka dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, v čom presne dobrovoľnícka činnosť spočíva, ako dobrovoľníkov evidujú, ako ich na prácu pripravujú, aké sú ich požiadavky na dobrovoľníkov a dobrovoľníčky, či s nimi uzatvárajú zmluvu, či im budú preplácať nejaké výdavky a pod.

Pri rozhodnutí s kým spolupracovať vám môže pomôcť aj záujem žiakov a žiačok. Nezabudnite ale, že ľudia sa prirodzene vyhýbajú práci s tými cieľovými skupinami, s ktorými nemajú skúsenosti alebo voči

ktorým majú rôzne predsudky. Tieto sú však často tými, ktoré ich pomoc môžu najviac potrebovať. Najčastejšie chcú mladí ľudia pracovať s deťmi, ale aj práca so seniormi môže byť pre nich zdrojom intenzívnych a bohatých skúseností a zážitkov.

Pri nadväzovaní spolupráce odporúčame uprednostniť osobný kontakt pred inými formami komunikácie (list, mail a pod.).

Je lepšie, ak sa vám podarí nadviazať spoluprácu s jednou až tromi organizáciami, ktoré sú pripravené na prijatie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ako s desiatimi nefunkčnými.

3

Vytypujte si ročníky, ktoré do dobrovoľníckych aktivít zapojíte

Ideálna situácia je, ak sa Vám do dobrovoľníctva podarí zapojiť žiakov a žiačky zo všetkých tried a ročníkov. To možno dosiahnete až po niekoľkých rokoch, keď dobrovoľníctvo budú vnímať ako prirodzenú súčasť života vašej školy.

My odporúčame v prvej fáze určiť ročníky, kde začnete.

Nám sa v projekte po konzultácii s učiteľkami osvedčilo zapojenie druhákov a tretiakov.

Učitelia svojich žiakov a žiačky poznajú najlepšie. Hovorte s nimi o tom.

4

Pripravte a zrealizujte workshop o dobrovoľníctve

Základom je uvedomiť si, že stredoškólak je zväčša osobnosť už sformovaná rodinou, základnou školou, priateľmi, komunitou, prostredím. To znamená, že ak žiaden z týchto formujúcich činiteľov nebol aspoň v malej miere „dobrovoľnícky pozitívny“, vzbudiť záujem u takéhoto stredoškólačka bude asi náročnejšie, ako sa zdá.

Pre motivovanie stredoškólačkov k dobrovoľníctvu je potrebné predložiť študentom dôvod, prečo byť dobrovoľníkom, a nájsť správne prepojenie s aktivitami, ktorým sa už venujú alebo sú im blízke.

Základná motivácia je nadobudnutie zručností, ktoré môžu byť charakterizované ako potrebná prax, ktorá už pri skončení strednej školy dáva výhodu pri ďalšom realizovaní oproti neaktívnym študentom, a to vďaka životopisu obohatenému o tieto zručnosti. Možné prepojenia sú: šport, umenie (hudba, tanec, maľba, spev, divadlo...), rôzne remeselné zručnosti, organizovanie podujatí, starostlivosť o zvieratá a prírodu.

Aj keď sa sociálnemu tlaku skupiny pravdepodobne nevyhnete a nie všetci žiaci a žiačky sa do aktivít zapoja úplne dobrovoľne, je dôležité zdôrazniť, že ak sa niekto nezapojí, nehrozia mu za to žiadne sankcie. Ak sa rozhodnete zapojiť žiakov a žiačky do aktivít počas vyučovania, je dôležité vytvoriť alternatívu, ktorá bude určená pre skupinu, ktorá o dobrovoľnícke aktivity neprejaví záujem alebo sa ich nebude môcť z iných dôvodov zúčastniť (napr. zdravotných).

Ponúkame vám ako inšpiráciu metodiku vedenia workshopu o dobrovoľníctve vytvorenú v rámci projektu **Dobrovoľníctvo stredoškólačkov – cesta k aktívnej participácii**. Môžete využiť niektoré časti. Samotný priebeh vždy závisí od spôsobu vášho vedenia, ale aj celkovej atmosféry v skupine. Cieľom workshopu je najmä zvýšiť informovanosť a povedomie mladých ľudí o dobrovoľníctve a možnostiach ich participácie.

V praxi sa nám osvedčilo, keď workshop viedol niekto mimo prostredia školy (v našom prípade to bola pracovníčka Centra dobrovoľníctva s niekoľkoročnými dobrovoľníckymi skúsenosťami). Žiaci a žiačky si tak môžu vypočuť informácie o dobrovoľníctve priamo od niekoho, kto sa dobrovoľníctvu aktívne venuje. V prípade, že sa workshop rozhodnete viesť sami, odporúčame vám pozvať ako hosťa aktívneho

dobrovoľníka alebo dobrovoľníčku, ktorý bude hovoriť o svojich skúsenostiach, alebo pracovníka či pracovníčku dobrovoľníckej organizácie.

Dĺžku trvania workshopu prispôbajte vašim možnostiam a aktivitám, ktoré chcete využiť. Workshop môže trvať jednu, maximálne dve vyučovanie hodiny. Workshop zrealizujte počas vyučovania napríklad na predmete etická výchova alebo náuka o spoločnosti.

Aj keď sa diskusia o dobrovoľníctve s prítomnosťou aktívneho dobrovoľníka alebo dobrovoľníčky môže zdať jednoduchá, priebeh celého workshopu si pripravte a dobre premyslite dopredu. Dôkladná príprava umožní efektívne využiť čas, ktorý tejto téme budete venovať.

Metodika vedenia workshopu o dobrovoľníctve

Workshop začnite predstavením témy a seba, v prípade, že vás žiac a žiačky nepoznajú, a približného časového rámca stretnutia.

Zoznámenie – Karty s obrázkami

Cieľ

Čas

Pomôcky

Zoznámenie, navodenie priateľskej, uvoľnenej a otvorenej atmosféry 20 min. pri počte cca 20 ľudí

Kľúčové v tejto aktivite sú karty o dobrovoľníctve. Zrejme ich nikde nezoženiete, preto si ich vyrobte sami. Nájdite obrázky s témou dobrovoľníctvo. My sme použili fotografie z publikácie ***Dobrovoľníctvo – keď pomoc baví a zábava pomáha***. Obrázky nalepte na hrubší papier. Z druhej strany nalepte výrok o dobrovoľníctve (pravda/mýtus), aby ste s kartičkami mohli pracovať aj v rámci ďalších aktivít workshopu. Obrázky zalaminujte a hotovo.

Postup

Položte karty na zem fotkou hore, aby boli všetky obrázky viditeľné. Spolu so žiakmi a žiačkami sa posadzte do kruhu. Nechajte chvíľu čas, aby si kartičky prezreli a následne na to ich vyzvite, aby si vybrali jednu podľa toho, ktorá ich zaujme. Ak máte v skupine viac žiakov a žiačok ako kartičiek, rozdeľte ich do dvojíc, prípadne trojíc (zástupca za dvojicu, resp. trojicu vyberie kartičku, na ktorej sa spoločne zhodnú). Následne si obrázky ukážte a každý povie svoje meno a čo jeho obrázok vyjadruje, prečo si ho vybral.

Náš tip

Je lepšie pripraviť si viac kartičiek, aby mal každý zo žiakov a žiačok svoju kartičku, pretože, keď sú vo dvojiciach alebo trojiciach, rozpráva za skupinu väčšinou iba jeden. Ostatní povedia iba svoje meno a pri tom by mohli veľmi zaujímavo obohatiť svojich spolužiakov.

Mýty a pravdy o dobrovoľníctve

Ciel' Zvýšiť informovanosť a povedomie o dobrovoľníctve a jeho význame. Umenie diskutovať, vyjadriť svoj vlastný názor a postoj.

Čas 30 min. pri počte cca 20 ľudí

Pomôcky Vopred pripravené karty o dobrovoľníctve.

Postup Vyzvite žiakov a žiačky, aby kartičky otočili. Na zadnej strane sú výroky o dobrovoľníctve. Každý prečíta výrok a spoločne o ňom diskutujte. Takto neformálnou formou predstavíte dobrovoľníctvo, komu je určené, čo v sebe tento pojem zahŕňa... atď. Je veľmi dôležité, aby ste sa na túto aktivitu svedomito pripravili a vedeli k daným výrokom zaujať stanovisko. Ďalej v tejto aktivite vznikne priestor na uvažovanie o tom, kto je dobrovoľník, aký je, čo je pre neho typické, aké má postavenie v spoločnosti, čo dáva a čo dostáva, aké sú prínosy dobrovoľníctva, oblasti/možnosti pôsobenia. Kartičky tiež slúžia žiakom a žiačkam ako príklady aktivít, do ktorých sa môžu ako dobrovoľníci a dobrovoľníčky zapojiť.

Kto je dobrovoľník/dobrovoľníčka?

Ciel' Zvýšiť informovanosť a povedomie o dobrovoľníctve a jeho význame. Poukázať na to, že dobrovoľníkom/dobrovoľníčkou sa môže stať ktokoľvek.

Čas 20 min. pri počte cca 20 ľudí

Pomôcky Obrys človeka.

Postup Každý žiak/žiačka dostane obrys človeka. Ich úlohou je nakresliť, ako podľa nich vyzerá dobrovoľník, a vymyslieť jeho druhé meno podľa toho, čo sa im spája s dobrovoľníkom, alebo podľa toho, kto môže byť dobrovoľníkom a akým by mal byť (napr. Janka Šikovní, Jožko Športovec). Po uplynutí cca 5 minút ich vyzvite, aby svoj obrázok a meno odprezentovali.

V reflexii môžete doplniť ďalšie mená (charakteristiky) tak, aby ste poukázali na to, že dobrovoľníkom/dobrovoľníčkou môže byť ktokoľvek.

Poster o dobrovoľníctve

Ciel' Zvýšiť informovanosť a povedomie o dobrovoľníctve a jeho význame. Poukázať na to, že dobrovoľníkom/dobrovoľníčkou sa môže stať ktokoľvek.

Čas 30 min. pri počte cca 20 ľudí

Pomôcky

Postup

Noviny, časopisy, nožnice, lepidlo, farbičky, fixy, veľké papiere, texty o dobrovoľníctve (môžete využiť mýty a pravdy).

Ďalším podkladom na diskusiu o dobrovoľníctve môže byť poster, ktorý môžu žiaci a žiačky na hodine vyrobiť z vopred pripravených obrázkov a textov o dobrovoľníctve.

V závere nezabudnite na spätnú väzbu, ktorú môžete získať aj prostredníctvom vyplnenia krátkeho dotazníka. V závere dotazníka získajte kontakty na žiakov a žiačky, ktorí by sa chceli do dobrovoľníctva zapojiť. V dotazníku sa žiaci a žiačky môžu okrem mena podpísať aj popisom obrázka na svojej kartičke a vysvetlením, prečo ich zaujal tento obrázok (môže to byť užitočná informácia, pretože keďže sa obrázky týkajú dobrovoľníctva, môže byť zaujímavé takto nepriamo zistiť motiváciu ľudí k takejto činnosti, čo ich zaujme na obrázku, to je zrejme to, čo by ich mohlo motivovať aj k dobrovoľníctvu).

Ďalšie inšpirácie na vedenie workshopu

- Ako podklad k diskusii o dobrovoľníctve pustite žiakom a žiačkam krátke video o dobrovoľníckych aktivitách. Môžete si ich stiahnuť z youtube. Na žiakov a žiačky môže video pôsobiť motivačne a možno sa nechajú inšpirovať a tiež natočia videá z ich vlastných aktivít.
- Motivujúca je prezentácia aktívneho dobrovoľníka/dobrovoľníčky. Ak sa vám podarí nájsť takého, ktorý je žiakom a žiačkam aj vekovo blízky, vyhrali ste.
- Oživením môže byť aj predstavenie konkrétnej organizácie a jej dobrovoľníckeho programu.
- V programe workshopu by nemal chýbať priestor pre otázky a postrehy žiakov a žiačok.
- Na prejavenie záujmu o dobrovoľníctvo využite skôr neverejnú cestu, napríklad dotazník uvedený vyššie. Keďže aj napriek výborne zvládnutému workshopu nemusia žiaci a žiačky stále vnímať dobrovoľníctvo ako „in“, nechajte im priestor na súkromnú voľbu.
- Nezabudnite z workshopu vyhotoviť fotodokumentáciu. Po určitom čase môže byť pre žiakov a žiačky inšpirujúce vidieť, kde a kedy sa to všetko začalo.
- Workshop by mal končiť konkrétnou ponukou, ako sa žiaci a žiačky môžu do dobrovoľníckych aktivít zapojiť, t. j. napríklad kedy bude najbližšie stretnutie. Tak dostanú možnosť prísť aj žiaci a žiačky, ktorí sa počas workshopu ešte pre dobrovoľníctvo nerozhodli.

Jedným zo základných kritérií dobrovoľníctva je slobodné rozhodnutie alebo dobrovoľnosť. Pri zavádzaní výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu v škole je dôležité toto kritérium rešpektovať. Napriek tomu, že v zahraničí sú rozvíjané programy, kde je služba v komunite povinnou súčasťou štúdia, je podľa nášho názoru potrebné brať do úvahy špecifickú kultúru dobrovoľníctva v našom prostredí a neurobiť z dobrovoľníckych aktivít povinnosť pre všetkých.

5

Zorganizujte stretnutie žiakov a žiačok, ktorí po workshope prejavili záujem byť dobrovoľníkom/dobrovoľníčkou

Medzi workshopom a prvým stretnutím záujemcov nesmie uplynúť dlhý časový úsek. Mladí ľudia sa pre dobrovoľníctvo rýchlo nadchnú, ale toto nadšenie môže rýchlo vyprchať. Odporúčame zrealizovať stretnutie do dvoch týždňov od workshopu.

Na prvom stretnutí spolu so žiakmi a žiačkami diskutujte o:

- ich záujmoch a formách trávenia voľného času;
- plánoch po skončení strednej školy;
- zručnostiach a vedomostiach potrebných pre priblíženie sa k ich plánom;
- o reálnych možnostiach na získanie potrebných vedomostí a zručností.

Na základe týchto vedomostí je vhodné prejsť si príklady možných dobrovoľníckych aktivít s popisom, aké zručnosti tá-ktorá aktivita prináša. Tu využijete váš prieskum dobrovoľníckych príležitostí. Na základe prelinania sa potrieb a záujmov žiakov a žiačok a charakteristik dobrovoľníckych aktivít vytvorte dvojice: stredoškola a dobrovoľnícka aktivita.

Je vhodné sa k výsledku dopracovať spoločnou otvorenou diskusiou so žiakmi a žiačkami v menších skupinách. Skupiny by mali byť homogénne – buď spolužiaci z jednej triedy, záujmového krúžku, športového oddielu a podobne. Tieto diskusie by mal viesť pedagóg/pedagogička, ktorý má k danej skupine blízko. Vzájomná dôvera je predpokladom pre väčšiu otvorenosť v diskusii. Otvorená diskusia v homogénnej skupine dáva priestor spoločne nájsť nielen prepojenie na jednotlivých žiakov a žiačky, ale aj vzájomné prepojenie medzi nimi navzájom, ich záujmami a dobrovoľníckymi aktivitami. Je možné vytvoriť skupiny, ktoré sa budú venovať spoločnej dobrovoľníckej aktivite, pričom práca v skupine rozširuje možnosti získania ďalších zručností.

Príklady dobrovoľníckych aktivít

Vytvorenie univerzálneho zoznamu je nemožné. Zoznam má vždy minimálne dve časti. Prvá časť je zoznam požiadaviek organizácií, ktoré potrebujú dobrovoľníkov. Táto časť sa líši podľa regiónu, komunity, organizácií, ktoré tam fungujú, ale napríklad aj od ročného obdobia.

Druhá časť sú aktivity, ku ktorým by sa mali dopracovať žiaci a žiačky. Sú tiež čiastočne podmienené komunitou, organizáciami a možnosťami regiónu. Tieto aktivity môžeme rozdeliť na dve skupiny:

- Podujatia za účelom získania finančných alebo materiálnych zdrojov, ktoré budú následne využité na pomoc a podporu tretích strán.
- Podujatia a aktivity bez finančného alebo materiálneho prínosu v prospech tretích strán.

Aktivita	Prínos pre iných	Prínos pre dobrovoľníka/ dobrovoľníčku
Kultúrne podujatia: divadelné podujatie, tanečné vystúpenie, koncert, výstava, vernisáž	• zážitok pre klientov zariadení, detí, komunitu, školu • možnosť prezentácie vlastnej tvorby • vstupné z podujatia	• rozvoj organizačných kompetencií • možnosť prezentovať svoj talent
Športové podujatie	• aktívne strávený čas detí, seniorov, ľudí s postihnutím... • vstupné z podujatia • búranie bariér medzi rôznymi skupinami	• rozvoj organizačných kompetencií • spoznanie nových ľudí
Úprava exteriéru: upratovanie, výsadba kvetín, stromov, maľovanie plotov, legálne grafity na skrášlenie fádnych stien	• skrášlenie prostredia školy, organizácie, komunity	• získanie nových zručností • dobrý pocit z jasne viditeľného výsledku práce • možnosť prezentovať svoj talent
Úprava interiéru: maľovanie, upratovanie, výzdoba, stahovanie	• spríjemnenie prostredia školy, organizácie, komunity	• rozvoj kreativity • nové zážitky
Vzdelávanie: pomoc pri učení mladším žiakom a/alebo slabším spolužiakom, výučba seniorov	• zlepšenie sebavedomia žiakov vďaka zlepšeniu sa v škole • rozvoj nových zručností seniorov (napr. práca s internetom)	• rozvoj trpezlivosti • rozvoj medzigeneračných vzťahov • rozvoj schopnosti vysvetliť veci
Zber druhotných surovín	• vyčistenie prostredia, domov, bytov, pivníc • financie je možné využiť na verejnoprospešný účel	• zručnosti v oblasti propagácie • spolupráca s komunitou

Ples, karneval v škole alebo v organizácii	• utužovanie vzťahov v škole, v komunite • vstupné je možné využiť na verejnoprospešný účel	• rozvoj organizačných kompetencií • sebah prezentácia
Kružky pre deti a klientov zariadení (napr. tvorivé dielne, čitateľské kluby)	• využitie voľného času • rozvoj nových zručností	• rozvoj organizačných a metodických kompetencií • skúsenosti s priamou prácou s ľuďmi
Zbierka hračiek, kníh, oblečenia	• zabezpečenie potrieb rôznych skupín	• zručnosti v oblasti propagácie a organizácie akcií
Predaj vlastných výrobkov žiakov a žiačok	• výťažok z predaja je možné využiť v prospech školy alebo organizácie	• sebah prezentácia • prezentácia talentu

Dobrovoľníctvo pre organizácie je jednoduchšie v tom, že všetko je pripravené a zväčša aj zorganizované.

Dobrovoľnícke aktivity, ktoré si žiaci a žiačky realizujú samostatne, majú celý rad prínosov, keďže každá aktivita je malým projektom od A po Z. To znamená, že žiaci a žiačky ju vymyslia, naplánujú, zabezpečujú produkciu, následnú realizáciu a organizáciu a na záver aj vyhodnotia. Vďaka takýmto aktivitám žiaci a žiačky získajú mimoriadne cenné zručnosti pre ďalšie štúdium, prácu, ale aj súkromný život.

Dobrovoľníctvo by malo žiakom a žiačkam ponúkať:

- pravidelné stretnutia s rovesníkmi, ktorí chcú premýšľať a diskutovať o živote a možnostiach aktívneho ovplyvňovania vecí okolo nás;
- spoznanie rôznych organizácií (sociálnych, ekologických a iných) vrátane zaujímavých ľudí, ktorí v nich pôsobia;
- skúsiť si na vlastnej koži, čo znamená slovo pomoc v praxi;
- získanie predstavy o tom, čo je potrebné podniknúť pre úspešné vyriešenie nejakého problému (napr. ako naplánovať jednotlivé kroky riešenia, ako získať finančné zdroje, ako komunikovať s úradmi, médiami, ľuďmi...).

Ako koordinátor dobrovoľníckych aktivít na škole by ste mali žiakom a žiačkam vytvoriť neohrozujúce zázemie pre realizáciu vlastných nápadov a dobrovoľníckych aktivít.

Poskytujte žiakom a žiačkam podporu a vedenie pri realizácii ich dobrovoľníckych aktivít

Na začiatku, ale aj v priebehu realizácie dobrovoľníckych aktivít potrebujú žiaci a žiačky oporu a niekedy aj radu. Dobrovoľnícka činnosť môže byť zábavou, ale niekedy môže byť pre žiakov a žiačky náročná a nemusia sa vždy stretnúť len s pozitívnymi skúsenosťami. V oboch prípadoch sa chcú o svoje skúsenosti podeliť s ostatnými. Preto je dobré vytvoriť na to priestor a stretávať sa so žiakmi a žiačkami v pravidelných intervaloch. Frekvencia stretnutí závisí od

typu dobrovoľníckych aktivít (vlastné dobrovoľnícke projekty žiakov a žiačok môžu vyžadovať častejšie stretávanie sa

Nepreberajte zodpovednosť za nápady ani za samotnú podobu dobrovoľníckych aktivít a projektov žiakov a žiačok. Musia cítiť, že je to ich, nie váš projekt.

ako „dobrovoľníčenie“ v organizáciách). Odporúčame stretnutia minimálne raz za 4 týždne, pričom na začiatku môže byť stretávanie sa častejšie.

Počítajte s tým, že počet aktívnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok bude klesať. Ak sa Vám prihlási v prvej fáze 60 záujemcov, na prvé stretnutie príde 30, začne pracovať 15 a na konci školského roka ich ostane možno 12. Dobrovoľníctvo je dobrovoľné a stredoškoláci sú vo veku, keď si potrebujú veci vyskúšať. Aj jednorazová skúsenosť má zmysel a môže byť inšpiráciou pre zapojenie sa v budúcnosti.

Nie každý dobrovoľnícky projekt žiakov a žiačok sa musí podariť. Môže vám to byť ľúto, zvlášť, ak nápad žiakov a žiačok bude zaujímavý a aj potrebný. Nesnažte sa však vlastnými silami zachrániť každý projekt. Aj neúspechom sa ľudia učia.

Buďte aj vy aktívni! Ak sa vaši žiaci a žiačky rozhodnú upratovať nejaký priestor, urobiť tvorivé dielne pre deti alebo pomáhať v zariadení pre seniorov, zapojte sa aj vy aktívne. Vaše dobrovoľnícke nasadenie bude tou najlepšou motiváciou pre vašich žiakov a žiačky.

Reflektujte dobrovoľnícke skúsenosti

Dôležitou časťou celého procesu výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu je reflexia skúseností, ktoré žiaci a žiačky získavajú vykonávaním dobrovoľníckych aktivít. Reflexia je kľúčom k pochopeniu významu celej dobrovoľníckej aktivity. Reflexia je proces, v ktorom žiaci a žiačky kriticky premýšľajú o svojich skúsenostiach. Obzeráme sa späť, aby sme hľadali súvislosť medzi výsledkom akcie a činnosťou jednotlivcov i celej skupiny. Porovnávame svoje skúsenosti a zážitky

s inými členmi skupiny. Spresňujeme ich význam. Potom pristupujeme k ďalšiemu kroku, ktorý je pohľadom dopredu, pretože ukazuje, ako možno nadobudnuté skúsenosti využiť v ďalšom konaní. Pýtame sa na možný transfer do bežného života. S novou úrovňou poznatkov a skúseností pristupujeme k ďalším aktivitám.

Reflexia sa môže realizovať prostredníctvom písania, hovorenia, počúvania alebo čítania o dobrovoľníckych skúsenostiach. Učenie sa v reflexii odohráva prostredníctvom spojenia teórie a praxe a prostredníctvom akcie, pozorovania a interakcie. Umožňuje žiakom a žiačkam učiť sa od seba samých.

Reflexia sa môže odvíjať na niekoľkých úrovniach:

- Intrapersonálna rovina. Pocity, ktoré prežívajú jednotlivci. Strach, obava o bezpečnosť, dôvera v ostatných, vzájomné uznávanie. Získané vedomosti, skúsenosti, zážitky.
- Dianie v celej skupine. Zdieľanie skúseností a zážitkov zo skupinovej práce. Snažíme sa, aby žiaci a žiačky spoločne hľadali, čo sa navzájom od seba naučili. Nastofujú sa otázky dôvery, podpory, rušivého správania, tlaku skupiny. Diskutuje sa o vzájomnom uznávaní, dôvere, bezpečnosti, negativizme.
- Transfer. Hľadanie možností využitia získaných kompetencií a skúseností v iných kontextoch.

Ponúkame vám inšpiráciu

Úlohy a otázky na intrapersonálnu rovinu

- Čo bolo pre teba najľahšie/najťažšie? Vysvetli prečo.
- Napiš 5 vecí, ktoré ti z akcie ostali v pamäti. Vysvetli prečo.
- Čo si mal/mala robiť? Čo si robil/robila? Prečo?
- Ako si sa cítil/cítila pred a po akcii? Vysvetli prečo.
- Čo by si urobil/urobila inak? Vysvetli prečo.
- Povedz 3 veci, ktoré si sa o sebe dozvedel/dozvedela.
- Dvomi slovami vystihni atmosféru na akcii. Vysvetli prečo.
- Čo si sa naučil/naučila o sebe?
- Splnil/splnila si svoju úlohu/rolu? Ako? Vysvetli prečo.
- Čo si urobil/urobila pri akcii, na čo si hrdý/hrdá?
- Čo nové si sa naučil/naučila?

Úlohy a otázky na skupinovú dynamiku

- Čo si sa naučil o iných v skupine?
- Čo si sa o sebe dozvedel/dozvedela pri práci v skupine?
- Aké pravidlá ste sformulovali pre prácu v skupine?
- Opíš 2 slovami atmosféru v skupine.
- Ohodnoť efektivitu práce skupiny od 0 – 10.

- Daj názov vašej skupine.
- Popíš členov skupiny (udeľ pozitívne prívlastky).
- Aké sú spoločné vlastnosti členov skupiny?
- Čo by si chcel/chcela povedať členom skupiny?
- Aké sú silné stránky vašej skupiny?
- Bol niekto z vás lídrom?

Otázky na transfer

- Ako môžeš vo svojom štúdiu alebo živote využívať to, čo si sa naučil/naučila?
- V akej inej situácii to využiješ?
- Využiješ skúsenosti v inej tímovej role?
- Čo by si odporúčal/odporúčala iným?
- Vieš to použiť, ak zmeníš podmienky?
- V akej sfére oblasti to vieš využiť?
- Vieš preniesť skúsenosti (pozitívne, negatívne)?

Reflexiu môžete realizovať priebežne, záverečná reflexia by sa mala realizovať čo najskôr po ukončení dobrovoľníckych aktivít alebo projektov.

8

Nezabudnite na vyhodnotenie, ocenenie a oslavu

Tak ako hodnotíte žiakov a žiačky v rámci jednotlivých predmetov, aj výchova a vzdelávanie k dobrovoľníctvu na vašej škole by mala byť vyhodnotená.

Hodnotenie môžete orientovať na:

- žiakov a žiačky (Aký vplyv to malo na žiakov a žiačky? Aké kompetencie získali? Čo sa naučili? Ako sa zmenili?);
- spoluprácu s dobrovoľníckymi organizáciami (Ako prebiehala? Boli nejaké nedostatky? Čo priniesla?);
- vyriešenie problémov, naplnenie potrieb cieľových skupín (Ako dobrovoľnícke aktivity žiakov a žiačok prispeli k vyriešeniu problémov alebo potrieb komunity, cieľových skupín?);
- školu (Aký vplyv malo zapojenie sa do dobrovoľníckych aktivít na školu? Aký vplyv to malo na učiteľov? Aký bol finančný prínos? Aké boli náklady školy na realizáciu aktivít? Ako to prispelo k propagácii školy?).

Dôležitou súčasťou výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu je prezentácia dobrovoľníckych aktivít žiakov a žiačok a ich výsledkov. Môžete tým motivovať k práci aj ostatných spolužiakov a spolužiačky, posilniť motiváciu aktívnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ale aj oceniť a vyzdvihnúť ich aktivitu. Na prezentáciu

dobrovoľníckych aktivít môžete využiť viaceré cesty:

- článok a fotografie v miestnych novinách;
- článok a fotografie v školskom časopise;
- článok a fotografie na školskej webovej stránke, facebooku;
- samostatná sekcia o dobrovoľníctve na školskej webovej stránke;
- nástenky o dobrovoľníckych aktivitách žiakov a žiačok;
- informácie v kronike školy;
- prezentácia výsledkov na rade školy.

Aj napriek tomu, že dobrovoľníctvo neprináša finančný zisk, je dôležité hľadať iné cesty ocenenia žiakov a žiačok, ktorí sa do aktivít zapoja. Aj ocenenie môžete zrealizovať viacerými spôsobmi:

- malé darčeky pre zapojených žiakov a žiačky (tričká, náramky, odznaky a pod.);
- spoločná oslava, party;
- výstava fotografií;
- vystavenie certifikátu;
- prezentácia pred inými spolužiakmi, učiteľmi, rodičmi;
- navrhnutie na ocenenie dobrovoľníkov realizované dobrovoľníckymi centrami (Srdce na dlani);
- najdôležitejšie je slovo ĎAKUJEM.

***Oceňte aj snahu zapojiť sa.
Aj keď sa projekt úplne nevydaril,
vyzdvihnite, čo sa podarilo.***

Použitá a odporúčaná literatúra k dobrovoľníctvu

1. BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. a kol.: *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie*. Bratislava: 2012.
2. BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. – MARČEK, E. – MRAČKOVÁ, A.: *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. Banská Bystrica: 2009.
3. *Dobrovoľnícka práca – plánovanie a organizovanie (príručka pre organizácie pracujúce s dobrovoľníkmi)*. Prešov: 2005.
4. EVANS, E. – SAXON, J.: *A report on the changing face on volunteering in 21st Century*. London : 2005.
5. GASKIN, K.: *Vanishing volunteers: Are young people loosing interest in volunteering?* In: *Voluntary activity, Volume 1*, 1998.
6. HALL, I. – HALL, D.: Student Volunteering – its place within the curriculum. In: *Network for Sociology, Anthropology, Politics*. Dostupné na: http://c-sap.bham.ac.uk/resources/project_reports.html 25. 7. 2005
7. HATOKOVÁ, M. a kol.: *Sprevádzanie chorých a zomierajúcich. Dobrovoľníctvo v nemocniciach a paliatívnych zariadeniach*. Bratislava: 2009.
8. JUHÁSOVÁ, M. a kol.: *Príručka dobrovoľníka Dobrovoľníckej skupiny Vřba*. Bratislava: 2004.
9. KRÁLIKOVÁ, N.: *Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak...* Bratislava: 2006.
10. MCCURLY, S. – LYNCH, R.: *Manažment dobrovoľníkov. Ako zmobilizovať všetky zdroje komunity*. Vybrané kapitoly. Bratislava: 2000.
11. MYDLÍKOVÁ, E. a kol.: *Dobrovoľníctvo – efektívna študentská prax*. Bratislava: 2007.
12. MYDLÍKOVÁ, E. a kol.: *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo čo si počať s dobrovoľníkom*. Bratislava: 2002.
13. NOVOTNÝ, M. a kol.: *Dobrovoľníctví středoškoláků*. Praha: 2013.
14. ONDRUŠEK, D. – LABÁTH, V.: *Tréning? Tréning. Učenie zážitkom*. Bratislava: 2007.
15. SOZANSKÁ, O. – TOŠNER, J.: *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha: 2002.
16. Zákon NR SR č. 416/2011 Z. z. o dobrovoľníctve
17. Zákon NR SR č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou

Zdroje:

www.centrumdobrovolnictva.sk
www.dobrovolnickecentra.sk
www.dobrovolnictvo.sk
www.dobrovolnik.cz
www.hest.cz
www.changenet.sk
www.iuventa.sk
www.mladez.sk
www.volunteernet.ecn.cz
www.worldvolunteerweb.org

CENTRUM DOBROVOL'NÍCTVA

Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica
+421 907 130 817
www.centrumdobrovolnictva.sk
cd@centrumdobrovolnictva.sk
č. účtu: 4689175/5200 OTP banka

Centrum dobrovol'níctva pôsobí v banskobystrickom regióne od roku 2000. Naším poslaním je prostredníctvom myšlienky dobrovol'níctva zvyšovať ľudský potenciál, zlepšovať kvalitu života, a tým prispievať k budovaniu občianskej spoločnosti.

Naše ciele

- získavať ľudí pre aktívnu dobrovoľnícku činnosť
- zvyšovať informovanosť a záujem ľudí o dobrovoľníctvo
- zvyšovať kredit dobrovoľníctva v očiach verejnosti
- skvalitňovať úroveň manažmentu dobrovoľníctva v organizáciách

Servis dobrovol'níctva

- databáza dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a dobrovoľníckych príležitostí
- stretnutia organizácií so záujemcami o dobrovoľníctvo
- asistencia pri výbere vhodnej dobrovoľníckej príležitosti
- zapájanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok do dobrovoľníckych aktivít
- konzultácie a tvorba dobrovoľníckych programov v organizáciách

Propagácia dobrovol'níctva

Vzdelávanie a supervízia dobrovoľníkov a organizácií v oblasti dobrovol'níctva

Každoročné oceňovanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok cenou Srdce na dlani

Výskum v oblasti dobrovol'níctva a mládeže

Realizácia vlastných programov a projektov

- Opi sa o mňa – mentoringový dobrovoľnícky program
- Dobrovoľníctvo seniorov v Univerzitnej knižnici UMB v Banskej Bystrici
- Dobrovoľníctvo stredoškôľakov
- Dobrovoľníctvo nezamestnaných
- Service learning

Vysielanie a prijímanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok do/zo zahraničia

Spolupráca s národnými a medzinárodnými organizáciami v oblasti dobrovol'níctva

Dobrovoľníctvo stredoškôľakov – cesta k aktívnej participácii. Metodika výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu v stredných školách

Copyright © 2013

Centrum dobrovoľníctva a Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Autorky: doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.

– Mgr. Zuzana Bielešová – Mgr. Melánia Kurpielová

Recenzentky: PaedDr. Lenka Rovňanová, PhD.,
Mgr. Jana Šolcová, PhD.

Jazyková korektúra: PaedDr. Zuzana Bariaková, PhD.,
Mgr. Martina Kubealaková, PhD.

Grafická úprava: Index M

Miesto vydania: Banská Bystrica

Vydali: Centrum dobrovoľníctva a Pedagogická fakulta
UMB v Banskej Bystrici

Rok vydania: 2013

ISBN elektronická publikácia: 978-80-557-0676-4

Publikácia bola vydaná
v rámci projektu „Dobrovoľníctvo stredoškôľakov – cesta k aktívnej participácii“ financovaného z prostriedkov Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

